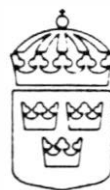

Motion till riksdagen

1989/90:Fi307

av Gunnar Björk m.fl. (c)

Den kommunala ekonomin

Mot.
1989/90
Fi307–312

Inledning

Verksamheten i kommuner och landsting spelar en central roll för såväl människors vardagstillvaro som för samhällsekonomin i stort. Det är därför av väsentlig betydelse både för den enskilde och för samhället att kommuner och landsting ges möjligheter att bedriva sin verksamhet på ett effektivt och resursoptimalt sätt med beaktande av resp. enhets specifika förutsättningar.

Den kommunala konsumtionen har det senaste decenniet vuxit med en genomsnittlig årstakt om ca 2 %, dvs. väsentligt mera än den takt som riksdagen uttalat sig för. Ökningstakten har emellertid ändå till stor del orsakats av statliga direktiv och pålagor, exempelvis inom omsorgs- och tillsynsverksamheter. Ökningen har i allt väsentligt skett till priset av kommunernas och landstingens rörelsekapital, vilket nu är praktiskt taget förbrukat. Denna utveckling har förstärkts av den socialdemokratiska regeringen, som under samma tid kraftigt urholkat värdet av statsbidragen till den kommunala sektorn.

Denna utveckling har lett till att kommuner och landsting nu är nödsakade att i huvudsak betala sin ökningstakt i verksamhet via skattehöjningar. Så sker innevarande år och så kommer att ske de följande åren om inga korrigeringar vidtas. Kommunförbundet har prognoserat skattehöjningar på storleksordningen 4 kr per skattekrona under 90-talet vid oförändrade förutsättningar.

Vidare föreligger stora skillnader i skatteuttag mellan olika kommuner. Skillnaden mellan kommun med högsta och kommun med lägsta kommunal-skatten uppgår för 1990 till 6,79 kr. per skattekrona. Den betingas framför allt av skattekrafts- och demografiska orsaker och inte av skillnader i servicegrad och effektivitet.

Kommunal skatteutjämning

Centerpartiet har mycket aktivt verkat för förbättringar av den kommunala skatteutjämningen såväl i olika utredningar som i reformernas genomförande. Vi har på senare år krävt att denna fråga skulle utredas i samband med och inom de stora skatteutredningarna. Så har dessvärre inte blivit fallet. Efter förnyade krav från Centerpartiet har regeringen aviserat tillsättan-

det av en utredning kring den kommunala skatteutjämningen. Vi hälsar detta med tillfredsställelse.

Våra utgångspunkter för ett effektivare kommunalt skatteutjämningsystem är

- Samtliga kommuner bör ingå i och omfattas av skatteutjämningsystemet.
- Merparten av de specialdestinerade bidragen bör överföras till skatteutjämningsystemet.
- Systemet skall enbart bygga på faktorer som kommunerna inte kan påverka, såsom skattekraft, åldersstruktur och geografiska förhållanden.

Ett kommunalt skatteutjämningsystem, som uppbyggs kring dessa grundbultar skulle bl.a. innebära att

- Kommunerna ges möjlighet att hålla samma utdebitering vid likartad servicenivå och effektivitet i verksamheten.
- Större rättvisa mellan invånare i olika kommuner.
- Den statliga detaljregleringen minskar och den kommunala självstyrelsen förstärks.
- Administrationen i såväl stat som kommun minskar.
- Lokalt anpassade och förankrade beslut med bl.a. alternativa driftsformer möjliggörs.

Utredningen bör framlägga förslag som beaktar dessa utgångspunkter och effekter. Som tidigare påpekats borde underlag utarbetats för ikraftträdande i samband med skattereformen. Med beaktande av kravet på god kvalitet bör utredningen nu bedrivas skyndsamt.

Skattereformen

Det pågående reformarbetet på skatteområdet kommer att påverka kommunernas och landstingens ekonomi på flera sätt. Det gäller exempelvis förändringar inom mervärdesskatteområdet, reglerna för egen bil i tjänsten, ändringar i kapitalbeskattningen, basbreddningar inom inkomstslaget tjänst m m.

Som följd av sänkningen av den statliga skattesatsen får den kommunala beskattningen ytterligare tyngd relativt sett. Ett ökat tryck på den kommunala sektorn med höjt skatteuttag som följd kommer att urholka värdet av skattereformen.

Mot denna bakgrund bör grundprincipen vara att kostnadsneutralitet eftersträvas mellan staten å ena sidan och kommuner och landsting å andra sidan. Denna strävan får dock inte drivas in absurdum. Vid tveksamheter om effekternas storlek bör viss generositet visas från statens sida. De dynamiska effekter som kommer kommunerna till del via förändringar i rationalitet bör dessa få behålla.

Förändringar i kommunernas ansvar

Såsom tidigare berörts har kommuner och landsting ålagts uppgifter som tidigare åvilat staten. Överföringar har också gjorts inom kommunsektorn mellan landsting och kommuner.

Oftast – dock ej alltid – har dessa förändringar haft det vällovliga syftet att decentralisera beslutsfattandet till den för människor mest näraliggande nivån. De kostnader, som är förknippade med resp. uppgift, har oftast inte kompensrats, utan kommuner och landsting har fått ikläda sig finansieringsansvaret.

Med hänvisning till vad som tidigare sagts om behovet och värdet av att inte öka trycket på behov av skatteökningar i den kommunala sektorn måste överföring av eller av staten beslutad ökning av uppgifter i kommunsektorn kombineras med statlig ersättning för dessa uppgifter. Ersättningen bör i allt väsentligt ske via den kommunala skatteutjämningen.

Ökad kommunal frihet

Som en följd av dagens system med specialreglerade statsbidrag med dess detaljregleringar och till följd av andra detaljregleringar är kommuner och landsting i långa stycken hårt uppbundna i sitt agerande. I vissa stycken har detta det vällovliga syftet att garantera en likvärdig servicenivå mellan olika kommuner. Det råder dock ingen tvekan om att det också kommit att medföra att kommuner och landsting hämmas i sina möjligheter att ta egna initiativ och att utnyttja sina egna specifika förutsättningar att åstadkomma effektiviseringar i sin verksamhet.

För att nyttiggöra kommuners och landstings inneboende initiativ- och skaparkraft och möjliggöra alternativa lösningar baserade på vars och ens specifika förutsättningar måste dagens detaljregleringar avsevärt minskas. Detta bör ges regeringen till känna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den kommunala skatteutjämningen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnadsneutralitet mellan staten och kommuner/landsting vid skattereformens genomförande,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnader för av staten beslutad tillkommande verksamhet i kommunsektorn,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad kommunal frihet.

Stockholm den 24 januari 1990

Mot. 1989/90
Fi307

Gunnar Björk (c)

Rolf Kenneryd (c)

Görel Thurdin (c)

Larz Johansson (c)

Martin Olsson (c)

Ivar Franzén (c)

Gunilla André (c)

Håkan Hansson (c)

Per-Ola Eriksson (c)